

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава» (реєстр. № 5593 від 01.06.2021), внесеного народними депутатами України Арахамією Д. Г., Підласою Р. А., Корнієнком О. С. (далі – проект Закону)

Проект Закону розроблено з метою удосконалення корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава.

Проектом Закону пропонується внести зміни до Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України, а також законів України «Про управління об'єктами державної власності», «Про акціонерні товариства», «Про Кабінет Міністрів України», «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту», «Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування» та «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

Змінами до Господарського кодексу України пропонується удосконалити механізм подання та затвердження фінансових планів, зокрема надати наглядовим радам суб'єктів господарювання повноваження щодо затвердження фінансових планів, крім підприємств, суб'єктом управління яких є Кабінет Міністрів України.

Змінами до Закону України «Про управління об'єктами державної власності» пропонується:

- розширити повноваження наглядових рад щодо затвердження стратегічних планів розвитку та річних фінансових та інвестиційних планів, забезпечувати проведення щорічних незалежних аудиторських перевірок фінансової звітності; оплати праці і винагороди керівникам державних підприємств; призначення та звільнення з посад керівників господарських структур тощо;

- виключити вимогу для акціонерного товариства відчужувати майно за попередньою згодою уповноваженого органу управління;

- виключити норми щодо погодження уповноваженими органами управління, Фондом державного майна України договорів комісії та доручення;

- визначити порядок сплати дивідендів господарськими товариствами, які згідно із законом мають подавати консолідовану фінансову звітність тощо.

Фонд державного майна України зазначив, що абзацом другим частини першої статті 11² Закону України «Про управління об'єктами державної власності» в редакції проекту Закону передбачається обов'язкове утворення наглядової ради для державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, щодо яких прийнято рішення про приватизацію або якщо після завершення приватизації у статутному капіталі господарського товариства залишатиметься державна частка. Наглядова рада має бути утворена протягом трьох місяців з моменту передачі державним органам приватизації функцій з управління пакетами акцій (частками), щодо яких прийнято рішення про приватизацію.

ДОКУМЕНТ СЕД Мінекономіки АСКОД

Сертифікат 58E2D9E7F900307B0400000018233200EEF89400

Підписувач Любченко Олександр Миколайович

Дійсний з 25.05.2021 0:00:00 по 24.05.2023 23:59:59

Мінекономіки

3222-01/34123-01 від 30.06.2021 1:

Проте, враховуючи встановлені Законом України «Про акціонерні товариства» строки скликання та проведення загальних зборів акціонерів, дотримання яких є обов'язковим для прийняття рішення про обрання членів наглядової ради, є технічно неможливим протягом трьох місяців, як пропонується проектом Закону, утворити наглядову раду в акціонерному товаристві.

Крім того, деякі підприємства, щодо яких прийнято рішення про приватизацію та функції з управління пакетами акцій яких передано державним органам приватизації, є збитковими та неспроможними забезпечити діяльність наглядової ради підприємства та виплати винагороди її членам.

Зважаючи на наведене, пропонується абзаци перший та другий частини першої статті 11² Закону України «Про управління об'єктами державної власності» в редакції проекту Закону викласти у такій редакції:

«1. Утворення наглядової ради є обов'язковим у державних унітарних підприємствах та в господарських товариствах, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належить державі у разі, якщо вони відповідають критеріям, які затверджені Кабінетом Міністрів України, або встановлені законом.

Утворення наглядової ради з дотриманням вимог закону щодо незалежності її членів є обов'язковим для підприємств та господарських товариств, визначених у абзаци першому частини першої цієї статті, щодо яких прийнято рішення про приватизацію або якщо після завершення приватизації у статутному капіталі господарського товариства залишатиметься державна частка. У такому разі наглядова рада має бути утворена протягом шести місяців з моменту передачі державним органам приватизації функцій з управління пакетами акцій (частками), щодо яких прийнято рішення про приватизацію.».

Мін'юст зазначив, що підпунктом 4 частини першої статті 6 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» в редакції проекту Закону передбачається, що уповноважені органи управління відповідно до покладених на них завдань призначають на посаду та звільняють з посади керівників державних унітарних підприємств та голів виконавчих органів господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, у разі, якщо наглядову раду державного унітарного підприємства або господарського товариства не утворено або її склад не відповідає вимогам щодо незалежності її членів, укладають і розривають з ними контракти, здійснюють контроль за дотриманням їх вимог.

Третім реченням частини першої статті 24 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» у редакції проекту Закону передбачається, що Кабінет Міністрів України призначає на посаду та звільняє з посади керівників державних господарських об'єднань, підприємств, установ та організацій, голів виконавчих органів господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належить державі, щодо яких здійснює функції з управління, застосовує до них заходи дисциплінарної відповідальності.

Проте в контексті розгляду згаданих положень проекту Закону окрему увагу варто звернути на такого суб'єкта, як господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

Відповідно до статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» суб'єкти управління об'єктами державної власності здійснюють управління корпоративними правами держави в господарських товариствах, функції з управління якими вони здійснюють, шляхом призначення представників держави для участі у загальних зборах господарських товариств. Тобто суб'єкт управління об'єктами державної власності виконує функції загальних зборів господарських товариств.

При цьому, у разі якщо держава не є єдиним акціонером (учасником) господарського товариства, відповідний суб'єкт управління об'єктами державної власності бере участь у загальних зборах в межах належних йому корпоративних прав.

З цього випливає, що будь-який суб'єкт управління об'єктами державної власності самостійно здійснює функції з управління об'єктами державної власності лише у випадку, коли 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі господарського товариства належать державі.

В іншому випадку механізми корпоративного управління не будуть враховані.

Крім того, Мін'юст зазначив, що абзацом восьмим частини п'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» в редакції проекту Закону пропонується встановити, що господарські товариства, у статутному капіталі яких 25 і більше відсотків акцій (часток) належать державі, які не прийняли рішення про нарахування дивідендів, сплачують до державного бюджету та іншим учасникам господарського товариства частину чистого прибутку у розмірі, визначеному за базовим нормативом пропорційно розміру частки (акцій) у їх статутних капіталах, до 1 липня року, що настає за звітним. На суму таких коштів, несвоєчасно сплачених до державного бюджету, податковими органами нараховується пеня у порядку, визначеному абзацом сьомим цієї частини, яка сплачується до загального фонду державного бюджету. Господарські товариства, у статутному капіталі яких 25 і більше відсотків акцій (часток) належать державі, що зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність відповідно до закону, які не прийняли рішення про нарахування дивідендів до 30 квітня року, що настає за звітним, сплачують до державного бюджету та іншим учасникам господарського товариства частину чистого прибутку на підставі даних консолідованої фінансової звітності у розмірі, визначеному за базовим нормативом пропорційно розміру частки (акцій) у їх статутних капіталах, до 30 липня року, що настає за звітним. На суму таких коштів, несвоєчасно сплачених до державного бюджету, податковими органами нараховується пеня у порядку, визначеному абзацом сьомим цієї частини, яка сплачується до загального фонду державного бюджету.

Варто зазначити, що вказане положення дещо змінює зміст абзацу восьмого частини п'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності», який визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 22 липня 2020 року № 8-р(І)/2020.

У своєму рішенні Конституційний Суд України зазначив, що нормативне регулювання, передбачене абзацом восьмим частини п'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності», спрямоване на забезпечення отримання державою частини чистого прибутку господарської організації державного сектора економіки у разі неприйняття рішення про нарахування дивідендів, а встановлений оспорюваними положеннями Закону обов'язок спрямувати частину чистого прибутку на користь держави є імперативним та не потребує волевиявлення учасників господарської організації.

Конституційний Суд України вважає, що передбачений оспорюваними положеннями Закону механізм, який полягає в обов'язковому спрямуванні частини чистого прибутку до державного бюджету без волевиявлення учасників господарської організації, обмежує їх корпоративні права, зокрема таку складову, як правомочність на участь в управлінні господарською організацією. Вказане нормативне регулювання ставить державу у привілейоване становище порівняно з іншими учасниками господарської організації державного сектора економіки, тобто є дискримінаційним, оскільки, визначаючи правові основи управління об'єктами державної власності, законодавець не передбачив можливості спрямування частини чистого прибутку на користь таких учасників у разі неприйняття рішення про нарахування дивідендів. Водночас саме держава через систему організаційно-господарських повноважень відповідних органів управління здійснює управління суб'єктами господарювання державного сектора економіки та має вирішальний вплив на їх господарську діяльність.

Звісно, редакція абзацу восьмого частини п'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності», запропонована проектом Закону, відрізняється від редакції норми, яка визнана неконституційною. Основна відмінність полягає у тому, що неконституційна норма передбачала сплату господарськими товариствами, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, у разі неприйняття рішення про нарахування дивідендів, частини чистого прибутку до державного бюджету у розмірі, визначеному за базовими нормативами, саме на державну частку, а проект Закону передбачає сплату чистого прибутку як на державну частку, так і іншим учасникам товариства.

Проте Конституційний Суд України звертає увагу не лише на те, що «вказане нормативне регулювання ставить державу у привілейоване становище порівняно з іншими учасниками господарської організації державного сектора економіки, оскільки законодавець не передбачив можливості спрямування частини чистого прибутку на користь таких учасників у разі неприйняття рішення про нарахування дивідендів».

Конституційний Суд України також зазначає, що спрямування частини чистого прибутку відбувається без волевиявлення учасників господарської організації, обмежує їх корпоративні права, зокрема таку складову, як правомочність на участь в управлінні господарською організацією.

Відповідно до частини третьої статті 30 Закону України «Про акціонерні товариства» рішення про виплату дивідендів та їх розмір за простими акціями приймається загальними зборами акціонерного товариства.

Відповідно до пункту 12 частини другої статті 33 Закону України «Про акціонерні товариства» до виключної компетенції загальних зборів належить розподіл прибутку і збитків товариства з урахуванням вимог, передбачених законом.

Відповідно до пункту 12 частини другої статті 30 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» до компетенції загальних зборів учасників належать розподіл чистого прибутку товариства, прийняття рішення про виплату дивідендів.

Тобто розподіл чистого прибутку господарського товариства, визначення шляхів його спрямування є дискреційними повноваженнями вищого органу управління товариства – загальних зборів, що у положенні проекту Закону, яке містить імперативний припис щодо сплати частини чистого прибутку товариства до державного бюджету та іншим учасникам, не враховано.

Разом з тим варто звернути увагу на друге, четверте речення положення проекту Закону, що розглядається, згідно з якими на суму коштів, несвоєчасно сплачених до державного бюджету, податковими органами нараховується пеня у порядку, визначеному абзацом сьомим цієї частини, яка сплачується до загального фонду державного бюджету.

Зі змісту цього припису вбачається, що йдеться про нарахування пені за несвоєчасну сплату частини чистого прибутку саме на державну частку. Тобто у разі несвоєчасної сплати відповідних коштів іншим, крім держави, учасникам товариства пеня не нараховуватиметься.

У цій частині також варто зважати на позицію Конституційного Суду України щодо привілейованого становища держави порівняно з іншими учасниками господарського товариства.

Мінфін надав такі зауваження та пропозиції до проекту Закону:

1. Проектом Закону пропонується частину дев'яту статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» викласти в новій редакції. Зокрема, пропонується встановити, що майно, яке перебуває на балансах державних підприємств, установ, організацій, господарських товариств, більше 50 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі яких належать державі, що не підлягають приватизації, та яке не входить до складу єдиних майнових комплексів, що забезпечують основні види діяльності таких підприємств, або більше трьох років не використовується у виробничій діяльності і подальше його використання не планується, може бути відчужене, у тому числі шляхом його приватизації.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» до об'єктів приватизації належить майно, яке перебуває на балансах державних підприємств, установ, організацій, що не підлягають приватизації, та яке не входить до складу єдиних майнових комплексів, що забезпечують основні види діяльності таких підприємств або більше трьох років не використовуються у виробничій діяльності і подальше їх використання не планується.

Слід зазначити, що відповідно до статті 15 Бюджетного кодексу України джерелами фінансування державного бюджету є, зокрема, кошти від приватизації

державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації).

Ураховуючи викладене, з метою встановлення єдиних підходів щодо відчуження державного майна та зарахування коштів до державного бюджету пропонується у запропонованій редакції абзацу першого частини дев'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» передбачити, що відчуження вищезазначеного державного майна здійснюється виключно шляхом приватизації.

2. Проектом Закону передбачається внесення змін до абзацу другого частини третьої статті 90 Господарського кодексу України. З огляду на те, що порядок проведення обов'язкового аудиту фінансової звітності встановлено Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», у змінах слово «законодавства» слід замінити словом «закону».

3. З метою однозначного розуміння термінології та з урахуванням вимог пункту 21 частини першої статті 1 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та частини другої статті 364 Господарського кодексу України в тексті змін до Господарського кодексу України, законів України «Про управління об'єктами державної власності» та «Про акціонерні товариства» слова «аудитор», «аудитор (аудиторська фірма)», «незалежний аудитор» у всіх відмінках доцільно замінити словами «суб'єкт аудиторської діяльності» у відповідних відмінках, а також терміни «незалежний аудит», «незалежна аудиторська перевірка» доцільно привести у відповідність із Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та статтею 363 Господарського кодексу України.

4. Проектом Закону вносяться зміни до законодавчих актів України в частині порядку складання та виконання річного фінансового та інвестиційного планів, інвестиційних планів на середньострокову перспективу (3 – 5 років) господарськими товариствами, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а саме: вносяться зміни до частини третьої статті 89 Господарського кодексу України, пункту 6 частини другої статті 5, пункту 6 частини першої статті 6, пункту 3 частини першої статті 9, доповнюється абзацом третім частина четверта та доповнюється частиною п'ятою нова стаття 115 Закону України «Про управління об'єктами державної власності», а також доповнюється пунктом 41 частина друга статті 52 Закону України «Про акціонерні товариства».

Щодо запропонованих змін слід зазначити, що до господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, належать банки з державною часткою. Стаття 39 Закону України «Про банки і банківську діяльність» (далі – Закон про банки) передбачає затвердження радою банку бюджету банку, у тому числі бюджету підрозділу внутрішнього аудиту, та бізнес-плану розвитку банку. Ураховуючи особливості діяльності банків, встановлені Законом про банки, банки з державною часткою не складають фінансових планів, а здійснюють свою діяльність відповідно до бюджету банку, бізнес-плану розвитку банку, які затверджуються радою банку.

Водночас слід зазначити, що згідно зі статтею 7 Закону про банки на державний банк не поширюється обов'язок складати і виконувати річний фінансовий план відповідно до Господарського кодексу України.

Ураховуючи зазначене, пропонується: частину третю статті 89 Господарського кодексу України доповнити новим абзацом такого змісту: «Фінансові плани банку, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, розробляються та затверджуються у порядку, встановленому Законом України «Про банки і банківську діяльність.»; частину другу статті 3 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» доповнити новим абзацом такого змісту: «Дія цього Закону поширюється на банк, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, з урахуванням особливостей Закону України «Про банки і банківську діяльність.»».

5. Проектом Закону пропонується доповнити частину другу статті 11² Закону України «Про управління об'єктами державної власності» абзацом п'ятим, яким передбачається, що кваліфікаційні вимоги до члена наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, затверджує Кабінет Міністрів України.

Слід зазначити, що згідно зі статтею 42 Закону про банки керівники банку, якими, зокрема, є і члени наглядової ради банку, мають відповідати кваліфікаційним вимогам щодо ділової репутації та професійної придатності та не менше половини членів ради банку повинні мати досвід роботи у банківському та/або фінансовому секторі. Крім цього, статтею 39 Закону про банки закріплено, що Національний банк України має право визначати додаткові вимоги до незалежних директорів банків. Водночас кваліфікаційні вимоги до члена наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, які мають бути затверджені Кабінетом Міністрів України, не можуть одночасно враховувати особливості діяльності господарських товариств різних галузей, зокрема банківського сектору.

З огляду на викладене, пропонується у зазначеному абзаці п'ятому частини другої статті 11² Закону України «Про управління об'єктами державної власності» слово «Кваліфікаційні» виключити.

6. Проектом Закону пропонується доповнити статтю 11² Закону України «Про управління об'єктами державної власності» частиною сьомою, якою визначено підстави дострокового припинення повноважень члена наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

Також передбачається, що рішення про дострокове припинення повноважень члена наглядової ради з підстав, передбачених пунктами 1 – 3 та 9 частини сьомої цієї статті, приймається загальними зборами акціонерів, при цьому рішення про дострокове припинення повноважень з підстав, передбачених пунктом 1 частини сьомої цієї статті, приймається лише щодо всього складу наглядової ради.

Зазначена норма проекту Закону суперечить частині шостій статті 53 Закону України «Про акціонерні товариства», відповідно до якої повноваження члена наглядової ради, обраного кумулятивним голосуванням, за рішенням загальних

зборів можуть бути припинені достроково лише за умови одночасного припинення повноважень усього складу наглядової ради.

Ураховуючи зазначене, пропонується частину сьомої статті 11² Закону України «Про управління об'єктами державної власності» доповнити новим абзацом такого змісту:

«Рішення про дострокове припинення повноважень члена наглядової ради, обраного кумулятивним голосуванням відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства», з підстав, передбачених пунктами 2, 3 та 9 частини сьомої цієї статті, приймається щодо всього складу наглядової ради, водночас члени наглядової ради, щодо яких відсутні підстави припинення повноважень, можуть бути повторно обраними до складу наглядової ради.».

7. Запропонованою частиною сьомою статті 11² Закону України «Про управління об'єктами державної власності» в редакції проекту Закону передбачається, що повноваження члена наглядової ради достроково припиняються з підстав, передбачених пунктами 4 – 8 частини сьомої цієї статті, з настанням відповідних обставин, без рішення уповноваженого органу управління державного унітарного підприємства або загальних зборів акціонерів (учасників) господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

Зокрема, відповідно до пунктів 6 та 7 частини сьомої цієї статті такими підставами є:

1) набрання законної сили вироком або рішенням суду, яким члена наглядової ради засуджено до покарання, що виключає можливість виконання обов'язків члена наглядової ради;

2) набрання щодо члена наглядової ради законної сили судовим рішенням про притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією.

На сьогодні ні законодавством, ні практикою не встановлено дієвого механізму реалізації зазначених положень та не визначено відповідальних осіб за моніторинг наявності судових рішень щодо членів наглядової ради, а також не визначено відповідальних осіб за ініціювання будь-яких дій щодо припинення повноважень та розірвання договору з таким членом наглядової ради.

Водночас заінтересованими особами в припиненні повноважень члена наглядової ради, який не може виконувати свої обов'язки через відбування покарання або втратив репутацію за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, є уповноважений орган управління державним унітарним підприємством або акціонери господарського товариства, які можуть ініціювати та прийняти рішення щодо припинення повноважень такого члена наглядової ради.

Слід зазначити, що встановлення факту невідповідності члена наглядової ради кваліфікаційним вимогам, незалежного члена наглядової ради – вимогам стосовно незалежності, що відповідно до запропонованої проектом Закону частини сьомої статті 11² Закону України «Про управління об'єктами державної власності» є підставою для прийняття рішення органом управління державного унітарного підприємства або загальними зборами акціонерів господарського товариства про

дострокове припинення повноважень члена наглядової ради. Указана підстава припинення повноважень за своєю суттю є схожою із підставами, зазначеними в пунктах 6 та 7, тому вважаємо, що механізм припинення повноважень за цими підставами має бути аналогічним.

Крім того, відповідно до глави 38 Положення про ліцензування банків, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 22.12.2018 № 149, бездоганна ділова репутація є кваліфікаційною вимогою члена наглядової ради банку, а відповідно до пункту 62 вказаного Положення наявність в особи судимості, яка не погашена та не знята в установленому законом порядку, за вчинення злочинів проти власності, злочинів у сфері господарської діяльності, злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, незалежно від ступеня їх тяжкості, а також за вчинення інших умисних злочинів, якщо такі злочини законодавством країни, у якій особу засуджено за вчинення відповідного злочину, віднесено до злочинів середньої тяжкості, тяжких або особливо тяжких злочинів, є ознаками небездоганної ділової репутації.

Таким чином, набрання законної сили вироком або рішенням суду, яким члена наглядової ради засуджено до покарання, що виключає можливість виконання обов'язків члена наглядової ради, та набрання щодо члена наглядової ради законної сили судовим рішенням про притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, є фактом невідповідності члена наглядової ради банку кваліфікаційним вимогам, а отже, потребуватиме прийняття рішення загальних зборів акціонерів про дострокове припинення повноважень такого члена.

Ураховуючи викладене, пропонується у зазначеній частині сьомій статті 11² Закону України «Про управління об'єктами державної власності» цифри «4 – 8» замінити словом та цифрами «4, 5 та 8».

8. Відповідно до редакції нового пункту 177 частини другої статті 5 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» Кабінет Міністрів України затверджує базові нормативи відрахування частини чистого прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів виключно господарськими товариствами, у статутному капіталі яких 25 і більше відсотків акцій (часток) належать державі.

Водночас відповідно до норм законодавства базові нормативи визначаються Урядом також і для господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких знаходяться у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків. Отже, запропоноване положення може призвести до втрати надходжень до державного бюджету дивідендів на державну частку.

У зв'язку з цим новий пункт 177 частини другої статті 5 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» необхідно доповнити словами та цифрами «та господарськими товариствами, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків, у тому числі дочірніми підприємствами».

Відповідні доповнення щодо зобов'язань і порядку сплати дивідендів такими господарськими товариствами слід внести і до запропонованої проектом Закону нової редакції частини п'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності», у тому числі в частині сплати такими товариствами дивідендів безпосередньо до державного бюджету.

9. Новий підпункт «в¹» пункту 18 частини другої статті 5 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» та зміни до редакції частини п'ятої статті 11 цього Закону передбачають можливість прийняття Кабінетом Міністрів України рішення щодо розстрочення сплати дивідендів до державного бюджету у встановленому ним порядку.

Слід зазначити, що Законом України «Про управління об'єктами державної власності» встановлено обов'язок для господарських товариств сплачувати дивіденди до державного бюджету не пізніше 01 липня року, що настає за звітним, та відповідальність за несвоєчасну сплату цих дивідендів у вигляді нарахування пені. Закон не містить інших строків сплати господарськими товариствами дивідендів до державного бюджету, у тому числі щодо розстрочки сплати зазначених коштів.

У зв'язку з цим запропоновані норми не підтримуються.

10. Абзаци п'ятий – шостий нової редакції частини п'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» передбачають, що господарські товариства, які зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність, здійснюють виплату дивідендів до державного бюджету не пізніше 30 липня року, що настає за звітним, а підприємства, які включені до їх консолідованої фінансової звітності, сплачують дивіденди безпосередньо таким господарським товариствам.

Внесенням запропонованих змін питання сплати відрахування чистого прибутку на виплату дивідендів ставиться в залежність від результатів діяльності дочірніх компаній господарського товариства, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави. Указане позбавить державний бюджет значної частини фінансових ресурсів у зв'язку зі зменшенням належних платежів, які мають бути сплачені до державного бюджету дочірніми підприємствами, що за результатами фінансово-господарської діяльності отримують прибуток за рахунок покриття збиткової фінансово-господарської діяльності інших дочірніх підприємств.

Крім того, указана норма ускладнить процедуру бюджетного планування під час формування показників проекту закону України про Державний бюджет України у частині оцінки фінансового стану підприємств та визначення обсягів сплати такими підприємствами податків та обов'язкових платежів, зокрема частини чистого прибутку та дивідендів на державну частку.

Водночас розрахунків або обґрунтувань щодо втрат бюджету у разі запровадження таких змін до проекту Закону не надано.

Ураховуючи зазначене, вважаємо за доцільне зберегти чинні норми законодавства щодо сплати дивідендів до 01 липня і для товариств, що складають консолідовану фінансову звітність, та передбачити сплату дивідендів

підприємствами, які включені до їх консолідованої фінансової звітності, безпосередньо до державного бюджету.

Отже, в абзаці шостому нової редакції частини п'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» слова «безпосередньо господарському товариству» пропонується замінити словами «безпосередньо до державного бюджету».

У новій редакції частини п'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» пропонується:

- абзаци перший і другий викласти в такій редакції:

«5. Господарське товариство, у статутному капіталі якого є корпоративні права держави, господарське товариство, 50 і більше відсотків акцій (часток) якого належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків, у тому числі дочірнє підприємство, за підсумками календарного року зобов'язані спрямувати частину чистого прибутку на виплату дивідендів. Кабінет Міністрів України щороку, до 15 березня року, що настає за звітним, затверджує базові нормативи відрахування частини чистого прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів господарськими товариствами, у статутному капіталі яких 25 і більше відсотків акцій (часток) належать державі, а також господарськими товариствами, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків, у тому числі дочірніми підприємствами, у розмірі не менше як 30 відсотків (далі – базовий норматив). Базовий норматив, встановлений за звітний рік, не підлягає перегляду.»;

- абзац третій після слів «приймають рішення» доповнити словами та цифрами «що має бути ухвалене не пізніше 01 травня року, що настає за звітним»;

- в абзаці восьмому після слів «які не прийняли рішення про нарахування дивідендів» слід доповнити словами та цифрами «до 01 травня року, що настає за звітним» (для взаємоузгодження між собою норм цього абзацу у його третьому реченні слова та цифрами «до 30 квітня» пропонується також замінити словами та цифрами «до 01 травня»);

- доповнити частину п'яту статті 11 абзацом такого змісту: «Суб'єкти управління об'єктами державної власності забезпечують реалізацію дивідендної політики держави стосовно господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, шляхом здійснення відповідних заходів щодо прийняття в межах корпоративних прав держави рішень про визначення розміру, порядку та строків виплати дивідендів господарськими товариствами згідно з їх установчими документами та законодавством.».

Крім того, слід зазначити, що Служба безпеки України звернула увагу на ситуацію, відповідно до якої норми чинного законодавства (зокрема, стаття 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності») не відносять до корпоративних прав держави та не зобов'язують сплачувати до державного бюджету дивіденди суб'єктів господарювання, 100 відсотків акцій (часток) яких знаходяться у статутних капіталах господарських товариств, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій, та/або засновані такими господарськими товариствами.

За інформацією, наведеною Службою безпеки України, відсутність правового врегулювання вказаного питання призводить до втрати надходжень до державного бюджету дивідендів на державну частку.

У зв'язку з цим пропонується доопрацювати відповідні положення проекту Закону з урахуванням необхідності законодавчого врегулювання питання сплати дивідендів на державну частку також і вищезазначеними суб'єктами господарювання.

Зважаючи на викладене, проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава» (реєстраційний № 5593 від 01.06.2021), внесений народними депутатами України Арахамією Д. Г., Підласою Р. А., Корнієнком О. С., в цілому підтримується за умови його доопрацювання.

**Перший віце-прем'єр-міністр України –
Міністр економіки України**

Олексій ЛЮБЧЕНКО